

"אם בחוקותי תלכו - ונתתי גשמיכם בעתם"

חוני המעגל עג עוגה בצורת אות ס' להמשיך גשמים בזכות ס' מסכתות

מלפניך שיפסקו הגשמים ויהא ריוח בעולם, מיד נשבה הרוח ונתפזרו העבים וזרחה החמה, ויצאו העם לשדה והביאו להם כמהין ופטירות.

שלח לו שמעון בן שטח, אלמלא חוני אתה גוזרני עליך נידוי... אבל מה אעשה לך שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך, כבן שמתחטא על אביו ועושה לו רצונו, ואומר לו אבא הוליכני לרחצני בחמין, שטפני בצונן, תן לי אגוזים, שקדים, אפרסקים, ורמונים, ונותן לו, ועליך הכתוב אומר (משלי כג כה) ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך."

וכל בן תורה אשר נפשו אוותה להבין דברי חכמים וחידותם, ישכיל ויבין שהחובה מוטלת עלינו להתעמק ולהתבונן, מה ראה חוני המעגל על ככה לעשות מעשה נפלא כזה: "עג עוגה ועמד בתוכה", שעל שם כך הוא נקרא לדורות עולם בשם "חוני המעגל". זאת ועוד שגזר אומר על הקב"ה מלכו של עולם: "נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך."

שמים נבראו בתורה שבכתב הארץ נבראה בתורה שבעל פה

רחש לבי דבר טוב לבאר הענין בזה, על פי המבואר במדרש (ב"ר א א) שהקב"ה ברא את העולם על ידי התורה: "התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה... היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם, והתורה אמרה (בראשית א א) בראשית ברא אלקים, ואין ראשית אלא תורה". פירוש: "בראשית" עם התורה שנקראת ראשית, "ברא אלקים את השמים ואת הארץ".

וכתב "בעל הטורים" בשם המדרש הטעם שפתח הקב"ה את התורה באות ב' - "על שם שתי תורות, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ללמדך שבזכות התורה ולומדיה נברא העולם". פירוש, "בראשית" היא אותיות "ב' ראשית", לרמז שהקב"ה ברא את העולם עם ב' חלקי התורה הנקראת "ראשית" - תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

שניתנה בו תורה". ואמרו עוד (שם ז): "גדול יום הגשמים כיום שנבראו בו שמים וארץ". והדבר מפליא ביותר, מה ענין יום גשמים ליום שניתנה בו תורה וליום שנבראו בו שמים וארץ.

"נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם"

פתח דברינו יאיר לבאר כל זה, על פי מה שסיפרו לנו חכמינו ז"ל על המעשה הנפלא שעשה חוני המעגל בענין ירידת הגשמים, וכך שנינו בגמרא (תענית כג.):

"תנו רבנן פעם אחת יצא רוב אדר ולא ירדו גשמים, שלחו לחוני המעגל - התפלל וירדו גשמים, התפלל ולא ירדו גשמים, עג עוגה ועמד בתוכה כדרך שעשה חבקוק הנביא, שנאמר (חבקוק ב א) על משמרת אעמדה ואתי צבה על מצור וגו', אמר לפניו רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך, נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך.

התחילו גשמים מנטפין [טיפין טיפין], אמרו לו תלמידיו רבי ראינוך ולא נמות, [רש"י: השתדל שלא נמות ברעב מפני עצירת גשמים], כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא להתיר שבועתך. אמר לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות, ירדו בזעף עד שכל טיפה וטיפה כמלא פי חבית, ושיערו חכמים שאין טיפה פחותה מלוג, אמרו לו תלמידיו רבי ראינוך ולא נמות, כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא לאבד העולם.

אמר לפניו לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה, ירדו כתיקנן עד שעלו כל העם להר הבית מפני הגשמים. אמרו לו רבי כשם שהתפללת שירדו כך התפלל וילכו להם, אמר להם כך מקובלני שאין מתפללין על רוב הטובה, אף על פי כן הביאו לי פר הודאה, הביאו לו פר הודאה סמך שתי ידיו עליו ואמר לפניו.

רבונו של עולם עמך ישראל שהוצאת ממצרים, אינן יכולין לא ברוב טובה ולא ברוב פורענות, כעסת עליהם אינן יכולין לעמוד, השפעת עליהם טובה אינן יכולין לעמוד, יהי רצון

בפרשתנו פרשת בחוקותי (ויקרא כו ג): "אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם, ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו". ופירש רש"י ומקור הדבר בתורת כהנים:

"אם בחוקותי תלכו, יכול זה קיום המצוות, כשהוא אומר ואת מצוותי תשמרו הרי קיום המצוות אמור, הא מה אני מקיים אם בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה. ואת מצוותי תשמרו, הו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים, כמו שנאמר (דברים ה א) ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם. בעתם, בשעה שאין דרך בני אדם לצאת כגון בלילי שבתות".

וצריך להבין: (א) מנין למדו חכמינו ז"ל לדרוש מה שכתוב: "אם בחוקותי תלכו", שהכוונה בזה: "שתהיו עמלים בתורה", כי הן אמת שקיום המצוות כבר אמור, אולם הלא יתכן שכוונת התורה היא שנעסוק בתורה אפילו בלי עמל, כמו שכתוב (שם): "ולמדתם אותם", ולא נזכר שם כלל ענין העמל.

(ב) ראוי להתבונן מהי המדה כנגד מדה כי בזכות: "אם בחוקותי תלכו" - "שתהיו עמלים בתורה", משלם לנו הקב"ה השכר על כך: "ונתתי גשמיכם בעתם". וכן משמע שיש קשר בין עסק התורה לירידת הגשמים, ממה ששנינו בגמרא (תענית ז): "אין הגשמים נעצרין אלא בשביל ביטול תורה".

(ג) מנין למד רש"י לפרש כי מה שכתוב: "ונתתי גשמיכם בעתם", שהכוונה בזה על לילי שבתות, כי הן אמת שנימק את טעמו משום שאין דרך בני אדם לצאת בהם, הלא ישנם הרבה זמנים שאין דרכם של בני אדם לצאת, כגון בשעות המאוחרות של הלילות שכלתה רגל מן השוק ובני אדם נמצאים בביתם.

ואם בענין הגשמים עסקינן: "ונתתי גשמיכם בעתם", דבר בעתו מה טוב לבאר מה שהפליגו חכמינו ז"ל בענין מעלת יום ירידת הגשמים באמרם (תענית ז): "גדול יום הגשמים כיום

**הגר"א מווילנא, אגרא דכלה, פרי צדיק ושפת אמת:
שמים נבראו בתורה שבכתב, ארץ נבראה בתורה שבעל פה**

**בזכות העמל בתורה לחבר תורה שבכתב עם תורה שבעל פה,
זוכים לגשמים המחברים את השמים ואת הארץ**

**ביאור מעשה הפלא של חוני המעגל:
"עג עוגה" בצורת אות ס', רמז לס' מסכתות שעסק בהם כל ימי חייו**

**"אני כבן 'בית' לפניך" - בבחינת "בית" של בראשית,
שהיא רמז על ב' תורות שבכתב ובעל פה**

וללבן כל העניינים הסתומים בתורה שבכתב, הרי הם מייחדים ומחברים בזה שמים וארץ תורה שבכתב עם תורה שבעל פה, לכן מדה כנגד מדה הם זוכים שיוריד הקב"ה גשמים המחברים שמים וארץ, כי הגשמים יורדים מן השמים ומשקים את פני הארץ, ועל ידי זה הארץ מצמיחה כל מיני צמחים שהם בבחינת פירות המתבררים בתורה שבעל פה.

הנה כי כן זהו פירוש הפסוק: "אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ונתתי גשמיכם בעתם". ופירש רש"י: "אם בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה", נתכוונו ללמדנו בזה שכוונת הפסוק שנהיה עמלים בתורה שבעל פה, אשר תכלית העמל היא לברר הדברים הנעלמים והסתומים בתורה שבכתב, ועל ידי זה אנו מחברים שמים וארץ תורה שבכתב ובעל פה, ובזכות זה: "ונתתי גשמיכם בעתם", אשר ענין הגשמים הוא בבחינת התחברות שמים וארץ.

מעתה הרחיב לנו ה' להבין מה שהפליגו חכמינו ז"ל בענין ירידת הגשמים באומרם: "גדול יום הגשמים כיום שניתנה בו תורה". ואמרו עוד (שם ז): "גדול יום הגשמים כיום שנבראו בו שמים וארץ". כי אכן יום הגשמים שאז מתחברים שמים וארץ, בזכות ישראל שמחברים שמים וארץ בזכות העסק בתורה שבכתב ותורה שבעל פה, הרי זה בבחינת: "כיום שניתנה בו תורה", אשר כל עניני התורה מתבררים רק על ידי חיבור תורה שבכתב ותורה שבעל פה שהוא בבחינת התחברות שמים וארץ.

זאת ועוד שיום הגשמים הוא בבחינת: "כיום שנבראו בו שמים וארץ", שהרי קיום שמים וארץ הוא רק בזכות התחברות תורה שבכתב עם תורה שבעל פה. הנה כי כן זהו גם

שר העולם אמרו, בשעה שאמר הקב"ה למינו באילנות, נשאו דשאים קל וחומר בעצמן, אם רצונו של הקב"ה בערבובייה למה אמר למינו באילנות, ועוד קל וחומר, ומה אילנות שאין דרכן לצאת בערבובייה אמר הקב"ה למינו, אנו על אחת כמה וכמה, ומיד כל אחד ואחד יצא למינו, פתח שר העולם ואמר, יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו".

וצריך ביאור מה ראה הקב"ה על ככה, שלא לומר בפירוש לארץ שתוציא דשא "למינו" כמו שאמר לה בציווי להוציא: "עץ פרי עושה פרי למינו", עד שהיתה צריכה ללמוד לעשות כן ממה שדרשה קל וחומר. אך לפי האמור יש לומר כי היות שקיום הארץ הוא דוקא על ידי תורה שבעל פה, לכן סיבב הקב"ה כי מיד בתחילת עבודת הארץ לקיים מצות בוראה: "תדשא הארץ דשא", תצטרך הארץ לדרוש קל וחומר, כדי שנשכיל להבין מזה שאין הארץ מתקיימת כי אם על ידי העסק בתורה שבעל פה.

וזהו ביאור הענין כי מיד אחרי שדרשה הארץ קל וחומר להוציא כל דשא למינו: "פתח שר העולם ואמר, יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו". בכך רמז שר העולם כי הקיום של הארץ הוא על ידי העמל של ישראל בתורה שבעל פה, כדי לגלות ולברר על ידה את רצון ה' הנעלם בתורה שבכתב, נמצא כי במה שדרשה הארץ קל וחומר שהיא תורה שבעל פה, נתגלה כבוד ה' בעולם: "יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו", הקב"ה שמח במה שברא את ישראל עם קדשו שיעמלו בתורה שבעל פה.

**גשמים המחברים שמים וארץ
בזכות תורה שבכתב ובעל פה**

נמצא לפי זה כי כאשר עוסקים ישראל בתורה שבעל פה, אשר כל עניניה היא רק לברר

והנה ב"אגרא דכלה" (פרשת בראשית ד"ה עוד) כתב גם כן רמז זה, אלא שמוסיף כי שמים היא תורה שבכתב וארץ היא תורה שבעל פה:

"עוד התחלת התורה הקדושה באות ב' מספרה שתיים, להורות שתי תורות יש בכתב ובעל פה. והנה נרמז בראשית ב' ראשית, היינו התורה שנקראת (משלי ח כב) ראשית דרכו הוא ב' אשר ברא אלקים, את השמים היינו שבכתב, ואת הארץ היינו שבעל פה".

וכבר כתב כן מאורו של עולם הגר"א מווילנא זי"ע ב"אדרת אליהו" פרשת האזינו על הפסוק (דברים לב א): "והזכיר דיבור אצל שמים, כי כוונתו במלת שמים על תורה שבכתב כידוע ובה בחינת קול ודיבור, אבל הארץ רומז על תורה שבעל פה לכן אמר אמרי פי". וכן כתב עוד בביאורו על שיר השירים (א ג) בלשון קדשו: "ונבוא אל הענין, שתורה שבכתב ותורה שבעל פה הם שתי בחינות שמים וארץ כידוע" עכ"ל.

וכן כתב ב"פרי צדיק" להגה"ק רבי צדוק הכהן זי"ע (פרשת במדבר אות ו): "והנה בחינת שמים וארץ ירמז על בחינת תורה שבכתב ותורה שבעל פה, כדאיתא במדרש (ב"ר סו ג) מטל השמים זו מקרא, ומשמני הארץ זו משנה". "וכן מצינו ענין זה גם ב"שפת אמת" (פרשת בראשית שנת תרס"ד) שהוסיף על כך, כי השמים נבראו בתורה שבכתב והארץ בתורה שבעל פה, ובלשון קדשו:

והנה כתיב בראשית ב' ראשית, רמזו לתורה שבכתב ובעל פה שניהם נקראו ראשית, ובתורה שבכתב נברא השמים, והארץ בחינת תורה שבעל פה, וכן כתיב (תהלים קטו טז) השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם". והביאור בזה כי תורה שבכתב ניתנה מהקב"ה בשמים ועליה אין להוסיף כלום, ואילו תורה שבעל פה נמסרה לחכמי התורה שבכל דור ודור, שיבררו וילבנו כל העניינים הסתומים בתורה שבכתב.

**הארץ דרשה קל וחומר
הראשון בבחינת תורה שבעל פה**

ועתה בא וראה כי על פי האמור יפתח לנו פתח להבין מה שמצינו חידוש גדול ביום השלישי למעשה בראשית (בראשית א יא): "ויאמר אלקים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע, עץ פרי עושה פרי למינו אשר זרעו בו על הארץ". שנינו על כך בגמרא (חולין ס):

"דרש רבי חנינא בר פפא (תהלים קד לא), יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו, פסוק זה

התורה שבו, במשנתו הטהורה של הגה"ק רבי צדוק הכהן זי"ע ב"פרי צדיק" (פרשת כי תבא אות ו), שכתב לבאר מה שהגדיר שמעון בן שטח את כוחו של חוני המעגל לפעול ישועות: "כבן שמתחטא על אביו ועושה לו רצונו". ואילו אצל רבי חנינא בן דוסא מצינו בגמרא (ברכות לד:), כי רבן יוחנן בן זכאי הגדיר את כוחו לפעול ישועות: "כעבד לפני המלך".

וביאר רבי צדוק הקב"ה כי יש שתי דרכים לפעול ישועות אצל הקב"ה, או בכוח התפלה או בכוח התורה. והנה כח התפלה הוא בבחינת עבד המבקש מאת המלך למלא את בקשתו, כמו שכתוב (תהלים כג ב): "הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם כעיני שפחה אל יד גבירתה, כן עינינו אל ה' אלקינו עד שיחננו". וזה היה כוחו של רבי חנינא בן דוסא לפעול ישועות על ידי תפלה, לכן הגדירו רבן יוחנן בן זכאי: "כעבד לפני המלך".

אבל הכוח של חוני המעגל לפעול ישועות היה בכוח התורה שבו, כמבואר בגמרא (תענית כג:): "נהירן שמעתתין כבשני חוני המעגל, דכי הוי עייל לבית מדרשא כל קושיא דהוו להו לרבנן הוה מפרק להו". ותלמידי חכמים נקראים בניים למקום ככתוב (ישעיה נד יג): "וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך", ודרשו בגמרא (ברכות סד:): "אל תיקרי בניך אלא בוניך". הנה כי כן יפה הגדיר שמעון בן שטח את כוחו של חוני המעגל שהוא: "כבן שמתחטא על אביו ועושה לו רצונו" עכדה"ק. ולפי דברינו זהו הענין שעג עוגה בצורת אות ס', כדי לעורר בכך את כח התורה שבו בכל ס' מסכתות בתורה שבעל פה.

"נשבע אני בשמך הגדול" "שמחו ה'שמים ו'תגל ה'ארץ"

בדרך זו במסילה נעלה לבאר דברי חכמים וחיידותם, מה שאמר חוני המעגל שהיה בקי בכל חדרי התורה שבעל פה לפני הקב"ה: "נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך", וצריך ביאור מה ראה על ככה להישבע בשמו הגדול של הקב"ה, שהוא בדרך כלל השם בן ד' אותיות השם הוי"ה ברוך הוא. נקדים לבאר מה שאנו אומרים בנוסח לשם יחוד לפני קיום כל מצוה: "לייחד שם י"ה בוי"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל", וצריך ביאור להבין גם לפי קוצר השגתנו ענין יחוד שם י"ה בוי"ה.

חשבתי דרכי לומר בזה רעיון חדש על פי המבואר בתיקוני זוהר (הקדמה ט:): כי השם הוי"ה יוצא מראשי תיבות הפסוק (תהלים צו

י"ה - י"שמחו ה'שמים, הוא רמז על תורה שבכתב, ו"ה - ו'תגל ה'ארץ, הוא רמז על תורה שבעל פה

"נשבע אני בשמך הגדול", שהוא יחוד תורה שבכתב ושבעל פה, להוריד גשמי ברכה לחבר שמים וארץ

לפני קיום כל מצוה אומרים: "לייחד שם י"ה בוי"ה", לקיים המצוה על פי תורה שבכתב ותורה שבעל פה

"ונתתי גשמיכם בעתם" בלילי שבתות, שבהם יש "לחם משנה" חיבור תורה שבכתב עם תורה שבעל פה

כל הדברים הנעלמים בתורה שבכתב, נמצא כי בעמל זה הוא זכה לחבר שמים וארץ תורה שבכתב עם תורה שבעל פה, "אמר לפניו, רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך, נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך", כי בזכות זה ראוי שיווריד הקב"ה גשמים לארץ שהיא גם כן בבחינת התחברות שמים וארץ.

יומתק להוסיף פרפרת נאה במה שאמר חוני המעגל: "רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך", על פי מה שכבר למדנו מדברי "בעל הטורים" בהוספת ה"אגרא דכלה" וה"שפת אמת" הנ"ל, שהקב"ה פתח את התורה בתיבת "בראשית" שהיא אותיות ב' ראשית, כדי לרמז שהקב"ה ברא את העולם עם ב' חלקי התורה הנקראת "ראשית", וזהו: "ב-ראשית" עם ב' חלקי התורה, "ברא אלקים את השמים", עם תורה שבכתב, "ואת הארץ" עם תורה שבעל פה.

הנה כי כן זהו שרמז חוני המעגל באמרו להקב"ה: "רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך" - "בן בית" דייקא "בית" של "בראשית", שזכיתי לקיים את תכלית בריאת שמים וארץ באות ביי"ת של "בראשית", הרומזת על ב' חלקי התורה שבכתב ושבעל פה שבהם נבראו שמים וארץ, וחיברתי בכך את השמים - תורה שבכתב עם הארץ - תורה שבעל פה, לכן בכוח זה: "נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך", להוריד להם גשמים שהוא בבחינת התחברות שמים וארץ.

השורש של כח התורה: "כבן שמתחטא על אביו"

שמחתי כמוצא שלל רב למצוא לי תנא דמסייע, שחוני המעגל הוריד את הגשמים בכוח

כן ביאור המאמר: "אין הגשמים נעצרים אלא בשביל ביטול תורה", כי כאשר אין ישראל עמלים בתורה שבעל פה כדי לברר הענינים הסתומים בתורה שבכתב, הרי הם מפרידים בין שמים - תורה שבכתב, לארץ - תורה שבעל פה, ועל ידי זה הגשמים נעצרים שאין שום חיבור בין שמים לארץ.

חוני המעגל עג עוגה כנגד ס' מסכתות

כיון שבאנו לידי כך יאירו עינינו וישמח לבנו להבין מעט מזעיר המעשה הנפלא שעשה חוני המעגל: "עג עוגה ועמד בתוכה ואמר לפניו, רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך, נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך". הביאור בזה כי חוני המעגל היה בקי בכל חדרי תורה שבעל פה, עד שהיה מתרץ כל קושיא ששאלו אותו החכמים כמבואר בגמרא (תענית כג:): שאמרו החכמים זה לזה: "נהירן שמעתתין כבשני חוני המעגל, דכי הוי עייל לבית מדרשא כל קושיא דהוו להו לרבנן הוה מפרק להו".

והנה ידוע שישנן ס' מסכתות בתורה שבעל פה, כמבואר במדרש רבה על הפסוק (שיר השירים ו ח): "ששים המה מלכות, אלו ששים מסכתיות של הלכות". לכן כאשר בא חוני המעגל להתפלל לפני הקב"ה על ירידת הגשמים שהיא בבחינת התחברות שמים וארץ: נתחכם לעשות מעשה כדי לעורר רחמי הקב"ה על ישראל: "עג עוגה", שהיא עיגול בצורת אות ס' כדי לרמז על ס' מסכתות שיש תורה שבעל פה.

"ועמד בתוכה", לרמז בכך להקב"ה שכל ימי חייו השקיע את כל כולו לעמול בששים מסכתות בתורה שבעל פה, כדי לברר על ידם

ומה מאד יומתק להבין בזה מה שנפסק להלכה בשלחן ערוך (או"ח סימן רעד סעיף א) ומקור הדבר בגמרא (שבת קיז:): **"בשבת חייב אדם לבצוע על שתי ככרות דכתיב (שמות טז כב) לחם משנה"**. ומצינו הביאור על כך בזוהר הקדוש (פרשת ויחי רמז): **"לקטו לחם משנה, מאי לחם משנה, אלא תרי לחם - לחם מן השמים ולחם מן הארץ"**. ופירש ב"מקדש מלך" (שם) כי **"לחם מן השמים"** היא תורה שבכתב, **"ולחם מן הארץ"** היא תורה שבעל פה. ולפי האמור הכוונה בזה כי בשבת צריך לחבר תורה שבכתב עם תורה שבעל פה.

"מהו שבת, שמא דקוב"ה"

ועתה בא וראה כי על פי האמור יפתח לנו פתח להבין מה שכתב הרמ"א (או"ח סימן רעא סעיף י) בענין קידוש בליל שבת: **"מתחילין יום ה'ששי ויכולו ה'שמים ונרמזו השם בראשי תיבות"**. וצריך להבין מהו ענין ד' אותיות השם הוי"ה לקידוש בליל שבת. אך לפי האמור יש לומר הביאור בזה, כי מאחר שבשבת צריך לחבר תורה שבכתב עם תורה שבעל פה בבחינת **"לחם משנה"**.

לכן דבר בעתו מה טוב להתחיל את הקידוש בליל שבת בשם בן ד': **"יום ה'שישי ויכולו ה'שמים היוצא מראשי תיבות: י'שמחו ה'שמים ו'תגל ה'ארץ, אשר כפי שכבר למדנו יש בו יחוד נפלא של תורה שבכתב: י'שמחו ה'שמים"** עם תורה שבעל פה **"ותגל ה'ארץ"**, כי התחברות זו היא גורמת שמחה בשמים וגילה בארץ.

יומתק לבאר בזה מאמר הזוהר הקדוש (פרשת יתרו פח:): **"מהו שבת, שמא דקודשא בריך הוא, שמא דאיהו שלים מכל סטרווי"**. פירוש, שבת הוא שמו של הקב"ה השם הוי"ה, שהוא שם שלם מכל הצדדים, כי מצד ראשית השם: **"ישמחו ה'שמים"** הרי הוא רמז על תורה שבכתב, ומצד אחרית השמים ו'תגל ה'ארץ הוא רמז על תורה שבעל פה, נמצא כי שם זה הוא שלם מכל הצדדים הן מצד תורה שבכתב והן מצד תורה שבעל פה.

מעתה יאירו עינינו להבין מעט מזעיר מה שטמן רש"י בגודל חכמתו בלשון קדשו: **"ונתתי גשמיכם בעתם, בשעה שאין דרך בני אדם לצאת כגון בלילי שבתות"**. בדרך הפשט הכוונה בזה שאז הוא הזמן המתאים לירידת הגשמים מאחר שאין בני אדם יוצאים מביתם. אך בדרך יותר עמוקה נתכוון רש"י לפרש, כי מאחר שאין בני אדם יוצאים למלאכתם בלילי שבתות, אם כן כדברי המדרש צריך לעסוק בשבת בתורה שבעל פה ולחברה עם תורה שבכתב בבחינת **"לחם משנה"**, לכן דוקא בלילי שבת הוא הזמן הראוי לירידת הגשמים המחברים את השמים ואת הארץ.

מעתה ירווח לנו להבין המעשה נשגב של חוני המעגל: **"עג עוגה"**, בצורת אות ס' לרמז על ס' מסכתות בתורה שבעל פה, **"ועמד בתוכה"**, לרמז שכל ימי חייו השקיע את עצמו לעמול בס' מסכתות בתורה שבעל פה, לברר על ידם כל הדברים הנעלמים בתורה שבכתב, **"ואמר לפניו, רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך"** - **"בן בית"** דייקא, לקיים האות **"בית"** של **"בראשית"** שהם ב' חלקי התורה שבכתב ושבעל פה.

לכן בזכות זה שחיברתי תורה שבכתב עם תורה שבעל פה: **"נשבע אני בשמך הגדול"**, שם בן ד' אותיות היוצא מראשי תיבות: **"ישמחו ה'שמים ו'תגל ה'ארץ"**, שרומז על חיבור תורה שבכתב שמים עם תורה שבעל פה ארץ, **"שאיני זו מכאן עד שתרחם על בניך"**, להוריד להם גשמי ברכה מן השמים לארץ כדי לחבר בכך שמים וארץ, בזכות התחברות תורה שבכתב שמים עם תורה שבעל פה ארץ.

"לחם משנה" - תורה שבכתב ותורה שבעל פה

בדרך המלך נלך לבאר לפי זה מה שפירש רש"י: **"ונתתי גשמיכם בעתם, בשעה שאין דרך בני אדם לצאת כגון בלילי שבתות"**. נקדים מה שמצינו בזוהר הקדוש (פרשת בראשית מז:): על הפסוק (בראשית ב ב): **"ויכל אלקים ביום השביעי, דא תורה שבעל פה דאיהו יום שביעי, וביה אשתכלל עלמא, דאיהו קיומא דכלא מלאכתו אשר עשה"**. מבואר מזה כי יום השבת היא בבחינת תורה שבעל פה.

ויש לבאר הענין בדרך הפשט על פי מה שכתב הטור (או"ח סימן רצ) בשם המדרש: **"אמרה תורה לפני הקב"ה, רבונו של עולם, כשיכנסו ישראל לארץ, זה רץ לכרמו וזה רץ לשדהו, ואני מה תהא עלי, אמר לה, יש לי זוג שאני מזווג לך ושבת שמו, שהם בטלים ממלאכתם ויכולין לעסוק בך"**. הנה כי כן מטעם זה: **"ביום השביעי דא תורה שבעל פה"**, כי בשבת פנויים ישראל לעסוק בתורה שבעל פה.

והנה מאחר שתכלית העסק בתורה שבעל פה היא, כדי לברר את כל הדברים הנעלמים והסתומים בתורה שבכתב, נמצא כי בשבת אנו מחברים תורה שבכתב עם תורה שבעל פה. ויש לומר כי מטעם זה תיקנו חכמינו ז"ל לקרוא בכל שבת את הפרשה בתורה שבכתב, כדי לחבר בכך תורה שבכתב עם התורה שבעל פה שישראל עוסקים בה בשבת.

(יא): **"ישמחו ה'שמים ו'תגל ה'ארץ"**. מעתה אם נצרף מה שלמדנו כי שמים היא בבחינת תורה שבכתב והארץ בבחינת תורה שעל פה, נמצא כי ב' אותיות י"ה - **"ישמחו ה'שמים"** הן רמז על תורה שבכתב שבה נבראו השמים, ואילו ב' אותיות ו"ה - **"ותגל ה'ארץ"** הן רמז על תורה שבעל פה שבה נבראה הארץ.

וכאשר חיפשתי מקור לכך מצאתי שהדבר מפורש ב"סמיכת חכמים" (דפוס אהבת שלום הקדמה דף נט): בלשון קדשו: **"כי ו"ה אותיות אחרונות שבשם הם תורה שבעל פה, וחצי השם י"ה הוא סוד תורה שבכתב"**. ולא ביאר למה חצי השם י"ה היא תורה שבכתב, אך לפי דברינו מובן כי היא בבחינת **"ישמחו ה'שמים"**, תורה שבכתב הנקראת שמים.

ויש להוסיף תבלין כי שם י"ה רומז על תורה שבכתב, שהיא כלולה מעשרת הדברות ששמעו ישראל בהר סיני שהיא אות י' בגימטריא עשרה, ומחמשה חומשי תורה שהיא אות ה' בגימטריא חמשה, ושניהם יחד הם ב' אותיות י"ה - **"ישמחו ה'שמים"** תורה שבכתב. וב' אותיות ו"ה הן תורה שבעל פה, הכלולה מששה סדרים כנגד אות ו' בגימטריא ששה, וכל כולה מבארת הדברים הסתומים בתורה שבכתב הכלולה מחמשה חומשי תורה אות ה', לכן צירוף ב' אותיות ו"ה - **"ותגל ה'ארץ"** הוא רמז על תורה שבעל פה.

[וזהו ביאור (שמות יז טז): **"כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדור דור"**, ופירש רש"י שכל זמן שעמלק קיים אין שמו של הקב"ה שלם כי חסרות אותיות ו"ה מהשם, על פי מה שהאריך ב"פרי צדיק" לפרשת זכור (אות ב), כי עיקר התנגדות קליפת עמלק היא לתורה שבעל פה שישאל עמלים בה, הנה כי כן מטעם זה חסרות ב' אותיות ו"ה - **"ותגל ה'ארץ"** כנגד תורה שבעל פה].

והנה בכל מצוה שאנו מקיימים יש בה שני חלקים, חלק אחד קיום המצוה כפי שכתוב בתורה שבכתב, וחלק אחד כפי שמבואר פירושה בכל פרטיה ודקדוקיה בתורה שבעל פה, ואין לך שום מצוה בתורה שבכתב שאין לה פירוש מפורט בתורה שבעל פה. הנה כי כן מטעם זה לפני קיום כל מצוה אנו מקדימים לגלות דעתנו, שאנו מקיימים המצוה בשילוב הנפלא כפי שהיא כתובה תורה שבכתב וכפי פירושה בתורה שבעל פה, וזהו שאנו אומרים: **"לייחד שם י"ה"** - **"ישמחו ה'שמים"** שהיא תורה שבכתב, **"בו"ה"** - **"ותגל ה'ארץ"** שהיא תורה שבעל פה, **"ביחודא שלים בשם כל ישראל"**.